

Sisäministeriö

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisiin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamisesta, VN/27189/2023.

Keskusrikospoliisin lausunto

1 Asia

Sisäministeriö on 3.2.2025 pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa ehdotuksesta poliisiin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamisesta.

Poliisin henkilötietolain, maahanmuuttohallinnon henkilötietolain ja ulkomaalaislain säännöksiä biometrinen tietojen käsittelystä ehdotetaan luonnoksessa muutettavaksi siten, että tietoja olisi mahdollista käyttää nykyistä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Muutokset koskisivat poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Tietoja saisi käyttää muun muassa henkilöllisyyden selvittämiseksi, uhrin tunnistamiseksi, merkittävän vaaran estämiseksi sekä eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja saisi myös luovuttaa nykyistä laajemmin Schengenin tietojärjestelmään (SIS) ja muille viranomaisille. Lisäksi poliisilain säännöstä henkilöllisyyden selvittämisestä henkilötuntomerkkien avulla täsmennettäisiin.

2 Keskusrikospoliisin lausunto

2.1 Poliisin henkilötietolakiin (616/2019) ehdotetut muutokset

Keskusrikospoliisi pitää biometrinen tunnistamisen rikostorjuntakäytön laajentamista erittäin tärkeänä ja kannatettavana tavoitteena. Erityisesti biometrisessä muodossa tallennettavien valokuvien merkitys kasvaa rikosten torjunnassa ja selvittämisessä jatkuvasti teknologian kehittyessä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa on kuvamateriaalia mahdollisesta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tällaisessa tilanteessa on erittäin tärkeää ensin tunnistaa sekä rikoksen kohteena oleva alaikäinen uhri että rikolliseen tekoon liittyvä epäilty, jonka jälkeen voidaan suunnata ja kohdentaa tarkempia toimenpiteitä.

Toisessa vastaavassa tapauksessa poliisi on voinut saada tiedustelutietoa, että ulkomaalainen rikollisryhmä on tulossa Suomeen tekemään törkeitä rikoksia. Henkilöistä voi olla käytössä kuvatietoja ja tieto, että henkilöillä on kontakteja Suomessa, mutta heitä ei ole tunnistettu. Näissä molemmissa tapauksissa lainvalvontaviranomaisen tavoite on estää tai keskeyttää rikokset, suojella uhreja ja saada tekijöitä vastuuseen.

17.03.2025

Asiakirja: ID-25156614

Asia: POL-2025-16929

Ehdotettujen säännösten mukaan 15 d §:n, 15 e §:n ja 15 f §:n mukaisissa tilanteissa pidättämiseen oikeutettu virkamies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies tekisi pyynnön vertailusta ja Keskusrikospoliisi suorittaisi vertailun. Hallituksen esityksen mukaan Keskusrikospoliisi tarkistaisi ennen vertailun suorittamista pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttymisen. Ehdotetuissa säännöksissä on määritelty tarkat kriteerit vertailujen suorittamiselle ja lisäksi vertailun tulee olla välttämätöntä. Ennen vertailun suorittamista tulisi säännösten mukaan myös aina varmistaa, ettei henkilöä ole mahdollista tunnistaa poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviä varten tai rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten käsiteltävien tietojen, kuten niin sanottujen rikosperusteisten tuntomerkkietojen avulla.

Keskusrikospoliisi pitää perusteltuna sormenjälkivertailujen tekemistä Keskusrikospoliisissa, sillä Keskusrikospoliisin rikosteknisessä laboratoriossa on tähän vaadittava erityisosaaminen. Keskusrikospoliisille osoitettu rooli pyynnön lainmukaisuuden ja laajemmin vertailun välttämättömyyden tarkistamiselle vaatii oikeudellisen arvioinnin tekemistä, johon tarvitaan juridista osaamista. Keskusrikospoliisi on arvioinut, että nykyisillä tutkimusmäärillä passirekisterin käyttö voisi kohdentua jopa 250 näytteen vertailuun vuositasolla.

Poliisilla on käytössä koneellinen kasvon tunnistusjärjestelmä Kastu. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa poliisille ulkomaalaislain 131 §:n mukaisten kuvien vertailun (poliisin henkilötietolain 15 §) järjestelmässä. Lisäksi automaattista kuvavertailua voi tehdä epäiltyjen rekisterivalokuviin. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan kuvien vertailu esimerkiksi tutkinnan suuntaamiseksi voisi ehdotuksesta poiketen olla mahdollista myös muissa poliisiyksiköissä niin, että kuvien vertailuja saisivat jatkossa tehdä ainoastaan erikseen nimetyt ja asianmukaisen koulutuksen saaneet poliisin palveluksessa olevat virkamiehet pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai Suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä. Tällöin myös pyynnön lainmukaisuuden ja vertailulle säädettyjen edellytysten täyttymisen varmistaminen olisi vertailun suorittavalla poliisiyksiköllä. Varsinaiset vertailulausunnot tulisi yhä pyytää Keskusrikospoliisin rikostekniseltä laboratoriolta.

Keskusrikospoliisi nostaa huomioitavaksi, että tällä hetkellä passirekisterin sormenjälkiin ei voida teknisesti tehdä yksi moneen -hakuja. Tällä hetkellä haut voidaan toteuttaa ainoastaan siten, että tiedetään epäilty henkilö, jonka sormenjälkeen vertailu halutaan tehdä. Tehokas passisormenjäljen käyttö rikostorjunnassa edellyttää yksi moneen -vertailumahdollisuuden kehittämisen. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi TUNTO-järjestelmään. Arvioitu kustannus tälle on noin 0,5 miljoonaa euroa.

Lisäksi Keskusrikospoliisi nostaa huomioitavaksi, että passirekisteri sisältää ainoastaan kahden sormen jäljet, mikä vähentää osumatodennäköisyyttä, vaikka rekisteröityjä on merkittävä määrä. Passirekisterin sormenjäljet ovat usein myös huonolaatuisia, mikä tekee vertailusta hidasta. Tuloksia ei siis välttämättä synny odotetulla tavalla.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan 15 e §:ssä ei ole huomioitu tarpeeksi kattavasti lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnassa tarvittavien biometristen tietojen vertailun tarvetta. Kuvista on tarve tunnistaa tuntemattomia, usein alaikäisiä mahdollisia uhreja ja

epäiltyjä tekijöitä. Kuvamateriaali on saatu yleensä havaintotietona, ja tapauksia lähdetään selvittämään nimikkeillä, joissa rangaistusmaksimit ovat kaksi vuotta (lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen (rikoslain (39/1889) 20 luvun 19 §) ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito (rikoslain 20 luvun 21 §)). Törkeitä tekemuotoja ja laajempaa seksuaalirikollisuutta paljastuu vasta myöhemmin käynnistyvässä esitutkinnassa, kun tunnistettuihin henkilöihin aletaan kohdentaa toimenpiteitä. Nyt ehdotettu sääntely kattaa kuvamateriaalin osalta ainoastaan törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen (rikoslain 20 luvun 20 §). Myöskään ehdotettu 15 f § ei kata kattavasti lasten seksuaalisen hyväksikäytön kuvamateriaalin liittyvien tuntemattomien henkilöiden biometrista kuvavertailua.

Ehdotetussa poliisin henkilötietolain 3 luvun 16 §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Keskusrikospoliisi ehdottaa selkeyden vuoksi pykälän 2 kohtaan lisättäväksi viittauksen lakiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa (1301/2021) siltä osin, kun poliisilla oikeus saada Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuustietorekisteristä tietoja, jotka ovat välttämättömiä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin (laki henkilötietojen käsittelystä rikosseuraamuslaitoksessa 30 §).

27 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin. Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana ehdotusta, jonka mukaan kadonneiden ja haavoittuvassa asemassa olevien kuulutuksiin saisi lisätä aina biometriset tunnisteet myös Suomen kansalaisten osalta. Lisäksi Keskusrikospoliisi kannattaa 1 momentin 4 kohdan muutosta, jonka mukaan tietoja saisi luovuttaa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 36 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun kuulutuksen tekemiseksi. Kuulutusten tarkoituksella on yhteys kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

Keskusrikospoliisi näkee ongelmallisena varsinkin poliisin toiminnalle EU-yhteistyössä, että EU:n lainsäädännössä on mahdollistettu biometristen tunnistetietojen käyttäminen rikostorjuntaan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poiketen vakavien rikosten ja terrorismirikosten selvittämiseksi eri kynnyksellä kuin kansallisesti. Esimerkiksi niin kutsutussa Eurodac Recast-asetuksessa (EU 2024/1358) vakava rikollisuus on määritelty rikokseksi, joka on jokin puitepäätöksen 2002/584/YOS 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikoksista tai niitä vastaava rikos, jos siitä voi seurata kansallisen lainsäädännön mukaan vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta. Kansallisesti raja on korkeammalla. Tämä aiheuttaa sen, että kansalliseen järjestelmään ja EU:n järjestelmään saman aikaisesti tallennettujen tietojen rikostorjuntakäytön edellytykset poikkeavat toisistaan tallennuspaikasta riippuen. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan optimiratkaisu olisi, että kansallinen kynnys olisi linjassa EU:n sääntelyn kanssa.

2.2 Esityksen pääasialliset vaikutukset

SIS-kuulutuksiin liitettävien tunnisteiden lukumäärä on kasvanut tämän ja aiempien lakimuutosten myötä voimakkaasti varsinkin palautus- ja maahantulokieltokuulutusten osalta. Nykyinen käytäntö, jossa SIRENE-toimisto manuaalisesti liittää tunnisteet kuulutuksiin, on

aiheuttanut jonoja jo ulkomaalaislain 131 §:ää koskevan muutoksen yhteydessä. Maahanmuuttovirasto ei kykene itse liittämään kuulutuksille biometriaa, joten tämä tehdään viestiliikennekeskuksessa manuaalisesti.

Maahanmuuttovirastolla on yhteensä 4795 henkilöön kohdistuvaa kuulutusta, joista noin puolesta (2220 kpl) puuttuu edelleen biometriikka. Karkean arvion mukaan yhden kuulutuksen päivittämiseen kuluu noin 10 minuuttia. Tällöin 2220 kuulutuksen päivittämiseen kuluisi noin 370 tuntia. Lisäksi maahanmuuttovirastosta tulee uusia kuulutuksia noin 300 kappaletta kuukaudessa. Tehtävään, joka olisi teknisesti mahdollista hoitaa jo kuulutusta laatiessa, kuluu edelleen merkittävä määrä henkilöresurssia.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tämän osalta olisi tarpeen kehittää automaatioita, joka säästäisi pitkällä tähtäimellä työvoimakustannuksissa ja estäisi pitkien työjonojen kasautumista. Lisäksi manuaalisessa työssä ihmislähtöisten virheiden mahdollisuus kasvaa. Manuaalinen työ aiheuttaa päällekkäisiä työtehtäviä SIRENE-toimiston ja Maahanmuuttoviraston kesken, kun samaa kuulutusta joudutaan käsittelemään kahdessa eri paikassa. Lähtökohtana tulisi olla, että kuulutuksen laatija myös lisää tarvittavan biometrian kuulutukseen. Myös kuulutuksiin liittyvä lisätietojenvaihdon määrä kasvaa, kun samaan kuulutukseen liittyviä toimenpiteitä tehdään eri virastoissa.

Lisäksi Keskusrikospoliisille osoitettu uusi tehtävä 15 d §:n, 15 e §:n ja 15 f §:n mukaisten vertailujen suorittajana on myös Keskusrikospoliisin työmäärää lisäävä. Pyyntöjen lainmukaisuuden arviointi vaatii juridista osaamista ja pyynnöt saattavat tulla hyvin kiireellisesti. Keskusrikospoliisin antamien vertailulausuntojen määrä kasvaa myös muutoksen myötä. Tämä tulee huomioida Keskusrikospoliisin resurssitarpeissa.

Robin Lardot, Keskusrikospoliisin päällikkö, poliisineuvos

Viola Väyrynen, tarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 17.03.2025 klo 11:38. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.